

ISSN 1993-6788
№ 9 (147) 2013

Actual Problems of Economics
Актуальні Проблеми Економіки

AP
E
ATE

Індекс для передплати 21842
eco-science.net

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№9(147) 2013

З М І С Т

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Паньківська Наталія В. Специфіка та розвиток наукових теорій модернізації	8
Паньківська Наталія Ю., Ралле Наталія В. Штучний інтелект як основа когнітивної економіки	14
Паньківська Наталія В. Соціально-природна капіталізації підприємства	20

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Паньківська Наталія І. Інституційні фактори місткості зовнішньої торгівлі в умовах реструктуризації економіки країн Центральної і Східної Європи	27
Паньківська Наталія І. Посткризовий аналіз зовнішньоекономічної діяльності Іраку: можливості для України	35

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Паньківська Наталія І. Інституційні творів як інструмент митно-тарифного регулювання: аспект визначення і контролю	42
Паньківська Наталія С. Організаційно-інституційного механізму регулювання державної власності в національній економіці України	49
Паньківська Наталія М. Перспективи розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні	57
Паньківська Катерина М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті розвитку її рівня	62
Паньківська Катерина А. Використання земельних ресурсів – основоположна і самостійна економічна функція держави як власника землі	70
Паньківська Катерина Л. Дослідження взаємозв'язку між інвестиціями в основний капітал і валовою внутрішнім продуктом в економіці України	75

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Паньківська Наталія О., Ковальська Ольга С. Інституційні та ефекти процесів концентрації у роздрібній торгівлі	82
Паньківська Наталія М. Трансформація стану економічної стійкості підприємства машинобудування на базі бізнес-моделі	91
Паньківська Катерина К., Орлова Катерина Є. Методичні засади оцінювання стану адаптивності підприємств добувної промисловості	96
Паньківська Марта І. Вплив процесу тіньової діяльності промислових підприємств	102
Паньківська Ольга О. Економічне оцінювання ефективності використання трудових ресурсів	108
Паньківська Катерина В. Специфіка владення інноваційної діяльності в умовах впровадження парадигми відкритих інновацій	113
Паньківська Катерина П. Інструменту забезпеченні внутрішнього маркетингу	119
Паньківська Марія В. Державно-приватне партнерство в контексті модернізації підприємств гідроелектроенергетики	125
Паньківська Катерина О. Механізми регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств	132
Паньківська Катерина С. Специфіка стратегічного управління розвитком підприємств сільськогосподарського машинобудування	138
Паньківська Катерина О. Специфіка комплексного компаративного аналізу торговельних підприємств в умовах регіонального бізнес-середовища	145

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Паньківська Катерина Л. Специфіка інноваційно-інвестиційної діяльності у Полтавській області	151
---	-----

Анна Л. Флегантова (Полтавський науково-методичний центр інформаційних технологій «НМЦ Політех», Україна)

СТАН І РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті обґрунтовано методика оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності області. Проаналізовано інноваційно-інвестиційну діяльність у Полтавській області за період 2001-2010 роки. Надано пропозиції щодо її покращення.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інвестиційна діяльність, оцінювання, область.

Форм. 6. Табл. 3. Літ. 15.

Анна Л. Флегантова (Полтавский научно-методический центр информационных технологий «НМЦ Политех», Украина)

СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье обоснована методика оценки инновационно-инвестиционной деятельности области. Проанализирована инновационно-инвестиционная деятельность в Полтавской области за период 2001-2010 годы. Предоставлены предложения по ее улучшению.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиционная деятельность, оценка, область.

Anna L. Flegantova (Poltava Scientific and Methodological Center of Information Technologies "SMC Polytech", Ukraine)

STATE AND DEVELOPMENT OF INNOVATIVE & INVESTMENT ACTIVITIES OF POLTAVA REGION

The article grounds the estimation methodology for regional innovative & investment activity. Innovative & investment activities in the Poltava region in the period 2001-2010 are analyzed. Propositions on their improvement are carried out.

Keywords: innovative activity; investment activity; estimation; region.

Постановка проблеми. Позитивний розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності на рівні області відіграє досить важливу роль у розвитку економіки цієї країни. Для позитивного розвитку цих процесів необхідно проаналізувати інноваційно-інвестиційну діяльність області з метою виявлення слабких і сильних її сторін. На даний час існують різні методики аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності області. У багатьох із них є дещо спільне, але є і багато відмінностей, тому постає питання створення універсальної методики оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності й аналізу цієї діяльності у Полтавській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення публікацій різних авторів дає підстави для висновку, що аналіз інноваційної діяльності області розглядається окремо від аналізу інвестиційної. І.В. Шляхто вважає, що інноваційний потенціал області складається із системи потенціалів, кожний з яких оцінюється за такими показниками: виробничо-технологічним, кадровим, інформаційним, фінансовим, науково-технічним, організаційним, управлінським потенціалом, а також показниками інноваційної культури та споживчого

сегменту [15]. Т.В. Погодіна пропонує використовувати функціональну модель оцінки інноваційної активності області з використанням системи статистичних показників [11]. В.К. Заусаєв, С.П. Бистрицький, Н.Ю. Криворучко для комплексної оцінки інноваційного потенціалу області запропонували використовувати показники, що складають 5 груп: макроекономічні, інфраструктурні, правові, кадрові, економічні [6]. П. Ореховський для аналізу інноваційного розвитку області використав такі показники: персонал, зайнятий дослідженнями та розробками; внутрішні витрати на дослідження та розробки; поява патентних заявок і видача охоронних документів тощо [10]. С.Г. Алексеев запропонував систему показників оцінки інноваційного потенціалу області: науковий потенціал, кадровий потенціал, технічний потенціал, фінансово-економічний потенціал, інформаційно-комунікаційна складова. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу області ґрунтується на використанні інтегрального показника, що визначається як корінь п'ятого ступеня з добутку всіх 5 потенціалів [1]. В.М. Головатюк та В.П. Соловйов вважають, що структура інноваційного потенціалу області має містити кадрове, фінансове, матеріально-технічне й інформаційно-методичне забезпечення, винахідницьку, раціоналізаторську та інноваційну активності. Кожна з цих складових включає певні показники. По кожній складовій розраховується ранговий індекс (середня величина). Чим меншим є ранговий індекс, тим більш сприятливим вважається регіональний інноваційний розвиток [5, 22]. Існують показники, максимальне значення яких позитивно впливає на інноваційний розвиток регіону і навпаки. Запропоновану методику доцільно було б доповнити пропозиціями щодо оцінки інноваційної діяльності області, які розробили Л.Л. Ковальська та Ю.В. Кругляк. При оцінці інноваційного потенціалу області дослідники пропонують поділяти показники на стимулятори (значення яких позитивно впливає на інноваційну активність регіону) та дестимулятори (значення яких негативно впливає на інноваційну активність регіону) [8].

На думку О.М. Скібіцького інвестиційну привабливість регіону доцільно оцінювати на основі аналізу 5 узагальнених показників: рівень загально-економічного розвитку області; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури області; демографічний чинник; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону; рівень криміногенних, екологічних та інших видів ризиків [12, 386–387]. С.В. Зенченко та М.А. Шеметкіна найбільш значущими для оцінки інвестиційного потенціалу області вважають такі чинники: ресурсно-сировинний; виробничий; споживчий; інфраструктурний; інтелектуальний; інституційний; інноваційний [7]. А.А. Спесивцева зазначає, що найбільш прийнятною методикою оцінки інвестиційного потенціалу є модель, що включає економічну та ризикові складові [13]. За методикою І.О. Бланка, інвестиційна привабливість області оцінюється на основі ранжування за такими 5 показниками: рівень загально-економічного розвитку області; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури області; демографічна характеристика області; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури області; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків [4].

О.І. Мешко та В.А. Мешко розглянули сукупність показників, за якими вітчизняні та зарубіжні аналітики в різні періоди часу пропонували визначати рівень інвестиційної привабливості області. Показники було зведено у 3 великі групи чинників, які визначають рівень привабливості території для інвесторів: чинники, що впливають на рівень інвестиційного потенціалу області; чинники, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків; інвестиційна активність [9]. І.В. Андел при визначенні інвестиційної привабливості області запропонував використовувати такі характеристики, як рівень соціально-економічного розвитку області, економічний потенціал його інвестиційної привабливості та фінансовий аспект цієї інвестиційної привабливості, використавши як критерії інвестиційної привабливості: виробничий потенціал, трудовий потенціал, природно-ресурсний потенціал, потенціал економічної інфраструктури, інноваційний потенціал, потенціал соціальної інфраструктури, потенціал транспортної доступності, природоохоронний потенціал, потенціал ємності ринку, рівень економічного розвитку, стан довкілля, рівень загальної безпеки, економіко-правове середовище, активність області щодо інвесторів [2, 127, 131–132]. А. Асаул визначає такі 3 основні групи чинників, що впливають на інвестиційну привабливість області: чинники, що впливають на рівень інвестиційного потенціалу області; чинники, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків; інвестиційна активність [3, 54–62].

Метою дослідження є розробка методичного підходу до аналізу й оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності області, а також проведення аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності Полтавської області за період з 2001 р. по 2010 рік.

Основні результати дослідження. Авторський методичний підхід базується на групуванні факторних показників у дві групи – сприятливі та несприятливі. До першої групи відносяться ті показники, більші значення яких позитивно впливають на результативний показник – ВРП, а до другої групи – ті, більші значення яких негативно впливають на результативний показник. До факторних віднесені показники зі статистичного щорічника, що були використані в опублікованих методиках оцінювання інноваційної та інвестиційної діяльності області.

Для цього слід знайти щільність зв'язку (коефіцієнт кореляції) між кожним факторним показником і результативним показником, а потім розділити показники за таким принципом: ті показники, які позитивно корелюють з результативним показником віднести до першої групи (сприятливі чинники), а ті показники, які негативно корелюють з результативним показником – до другої (несприятливі).

Попередня оцінка інноваційно-інвестиційної діяльності області – це відношення кількості сприятливих до кількості несприятливих чинників мінус 1 (має значення від -1 до нескінченості). Якщо значення більше 0, то стан інноваційно-інвестиційної діяльності оцінюється позитивно; якщо менше 0 – то негативно). Можна розглянути відсоткове відношення кількості сприятливих чинників до кількості всіх чинників, яке змінюється від 0 до 100%.

Попереднє оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності здійснено за формулою:

$$ПО = \frac{КС}{КН} - 1,$$

де $ПО$ – попередня оцінка інноваційно-інвестиційної діяльності; $КС$ – кількість сприятливих чинників; $КН$ – кількість несприятливих чинників.

Відсоткове відношення можна записати у вигляді формули:

$$ВВ = \frac{КС}{КВ} \times 100\%,$$

де $ВВ$ – відсоткове відношення; $КС$ – кількість сприятливих чинників; $КВ$ – кількість всіх чинників.

Наступний крок – показник сприяє: відношення суми значень показників сприятливих чинників до суми всіх факторних показників (від 0 до 1, чим ближче значення до 1, тим більша сприяє); показник несприяє: відношення суми значень показників несприяє чинників до суми всіх факторних показників (від 0 до 1, чим ближче значення до 0, тим більша несприяє). Ці показники можна записати за допомогою формули (4):

$$ПС = \frac{\sum C}{\sum B},$$

де $ПС$ – показник сприяє; $\sum C$ – сума сприятливих чинників; $\sum B$ – сума всіх чинників;

$$ПН = \frac{\sum H}{\sum B},$$

де $ПН$ – показник несприяє; $\sum H$ – сума несприяє чинників; $\sum B$ – сума всіх чинників.

Показник сприяє плюс показник несприяє дорівнює 1

$$ПС + ПН = 1.$$

Відношення показника сприяє до показника несприяє 0 – абсолютна несприяє до нескінченності – абсолютна сприяє. Якщо показник несприяє дорівнює 0 (відношення дорівнює нескінченності), це означає, що показник сприяє дорівнює одиниці.

На основі даних статистичних щорічників Головного управління статистики у Полтавській області побудовано таблицю, в якій наведено дані про сферу інноваційно-інвестиційної діяльності області (табл. 1).

Дані, наведені у табл. 1, свідчать, що стан інноваційно-інвестиційної діяльності у Полтавській області впродовж 2001–2010 рр. можна назвати сприятливим, оскільки показник несприяє протягом всього періоду спостереження є більшим за показник сприяє.

Побудуємо модель залежності ВРП від факторних показників. Основні показники моделі наведено у табл. 2.

Отже, модель залежності ВРП від показників інноваційно-інвестиційної діяльності Полтавської області виглядає так:

$$Y = 0,001 \times X_{15} + 0,059 \times X_{18} + 19,164 \times X_{27} + 0,134 \times X_{33} - 0,296 \times X_{37} - 1740,733 \times X_{58} + 2902,923 \times X_{62} + 24,450 \times X_{66} - 29239,251,$$

Таблиця 1. Стан інноваційно-інвестиційної діяльності Полтавської області за період з 2001 р. по 2010 рік*

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΣС	1006445	1703993	1325713	1534493	2280864	2898278	2991841	1435869	5793890	8508808
ΣН	1090299	1786608	1415473	1622512	2373357	2989197	3085517	1524049	5897097	8616351
ΣВ	2096744	3490601	2741186	3157005	4654221	5887475	6077358	2959918	11690987	17125159
ΠС	0,480	0,488	0,484	0,486	0,490	0,492	0,492	0,485	0,496	0,497
ΠН	0,520	0,512	0,516	0,514	0,510	0,508	0,508	0,515	0,504	0,503

* складено на основі [14].

Таблиця 2. Основні показники моделі залежності ВРП від показників інноваційно-інвестиційної діяльності Полтавської області за період з 2001 р. по 2010 рік, авторська розробка

Показники	Beta	Std. Err.	B	Std. Err.	t(1)	p-level
Intercept			-29239,251603	1181,100	-24,7559	0,025702
X18	0,709773	0,005146	0,059085	0,000	137,9399	0,004615
X66	0,180644	0,002651	24,450148	0,359	68,1450	0,009341
X62	0,132817	0,004703	2902,923552	102,786	28,2423	0,022532
X15	0,204735	0,000960	0,001218	0,000	213,3592	0,002984
X33	0,170153	0,001818	0,133599	0,001	93,5764	0,006803
X37	-0,290331	0,005296	-0,295486	0,005	-54,8173	0,011612
X58	-0,080568	0,002048	-1740,733340	44,240	-39,3478	0,016176
X27	0,155831	0,005218	19,163456	0,642	29,8642	0,021309

де Y – ВРП; $X15$ – обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн.; $X18$ – обсяг прямих іноземних інвестицій, тис. дол. США; $X27$ – кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі); $X33$ – фінансування наукових і науково-технічних робіт, тис. грн.; $X37$ – доходи населення, млн. грн.; $X58$ – рівень зареєстрованого безробіття, %; $X62$ – кількість вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації; $X66$ – кількість аспірантів.

За умови, що всі ці показники мають додатне значення, можна зробити такі висновки:

- обсяг реалізованої інноваційної продукції ($X15$), обсяг прямих іноземних інвестицій ($X18$) та фінансування наукових і науково-технічних робіт ($X33$) є чинниками, які незначно збільшують ВРП; кількість аспірантів ($X66$) і кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі) ($X27$) більш суттєво значно впливають на збільшення ВРП; показник кількості вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації ($X62$) значно збільшує ВРП;

- доходи населення ($X37$) суттєво зменшують ВРП, рівень зареєстрованого безробіття ($X58$) суттєво зменшує ВРП, але не більше, ніж його збільшує кількість ВНЗ III–IV рівнів акредитації ($X62$).

З метою визначення, на скільки відсотків зміниться ВРП зі зміною кожного з вищеперерахованих показників на 1%, наведемо коефіцієнти еластичності моделі (табл. 3).

Таблиця 3. Коефіцієнти еластичності моделі, авторська розробка

Показники	Y
$X15$	0,08
$X18$	0,97
$X27$	0,12
$X33$	0,28
$X37$	-0,29
$X58$	-0,43
$X62$	1,30
$X66$	0,66
Загальна еластичність	2,71

На основі даних табл. 3 можна зробити висновок, що зі зростанням обсягу реалізованої інноваційної продукції ($X15$) на 1% ВРП зросте на 0,08%; зі зростанням обсягу прямих іноземних інвестицій ($X18$) на 1% ВРП зросте на 0,97%; зі зростанням кількості заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі) ($X27$) на 1% ВРП зросте на 0,12%; зі зростанням фінансування наукових і науково-технічних робіт ($X33$) на 1% ВРП збільшиться на 0,28%; зі зростанням доходів населення ($X37$) на 1% ВРП зменшиться на 0,29%; зі зростанням рівня зареєстрованого безробіття ($X58$) на 1% ВРП зменшиться на 0,43%; зі зростанням кількості вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації ($X62$) на 1% ВРП збільшиться на 1,30%; зі зростанням кількості аспірантів ($X66$) на 1% ВРП збільшиться на 0,66%. Якщо всі показники зростуть на 1%, то ВРП збільшиться на 2,71%.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити такі **висновки**:

1. Авторський методичний підхід базується на групуванні факторних показників у дві групи (сприятливі та несприятливі чинники) та на знаходженні двох показників (сприятливості та несприятливості).

2. Стан інноваційно-інвестиційної діяльності у Полтавській області впродовж 2001–2010 рр. можна назвати несприятливим, оскільки показник несприятливості протягом всього періоду спостереження є більшим за показник сприятливості.

3. Для покращення стану інноваційно-інвестиційної діяльності в Полтавській області необхідно стимулювати зростання таких показників інноваційно-інвестиційної діяльності, як: обсяг реалізованої інноваційної продукції; обсяг прямих іноземних інвестицій; кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі); фінансування наукових і науково-технічних робіт; кількість ВНЗ III–IV рівнів акредитації; кількість аспірантів.

Особливу увагу слід приділити таким показникам: кількість вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації; кількість аспірантів і кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі).

1. *Алексеев С.Г.* Интегральная оценка инновационного потенциала региона // www.m-economy.ru.

2. *Андел І.В.* Економічний, фінансовий та екологічний аспекти інвестиційної привабливості регіону // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.10. – С. 126–141.

3. *Асаул А.* Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов // Региональная экономика. – 2004. – №2. – С. 53–62.

4. *Бланк И.А.* Инвестиционный менеджмент. – К.: ИТЕМ ЛТД; Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 168 с.

5. *Головатюк В.М. Соловійов В.П.* Теоретико-методичні аспекти вимірювання інноваційного потенціалу // Проблеми науки. – 2008. – №11. – С. 17–24.

6. *Заусаев В.К., Быстровский С.П., Криворучко И.Ю.* Инновационный потенциал восточных регионов России // ЭКО. – 2005. – №10. – С. 40–52.

7. *Зенченко С.В., Шеметкина М.А.* Инвестиционный потенциал региона // science.hcstu.ru.

8. *Ковальська Л.Л., Кругляк Ю.В.* Аналіз та оцінка інноваційної активності регіону // www.nbuu.gov.ua.

9. *Мешко О.І., Мешко В.А.* Регіональні аспекти інвестиційної привабливості // www.nbuu.gov.ua.

10. *Ореховский П.* Оценка эффективности инноваций в регионах: сравнительный анализ // Общество и экономика. – 2007. – №5–6. – С. 203–215.

11. *Погодина Т.В.* Экономический анализ и оценка инновационной активности и конкурентоспособности регионов Приволжского федерального округа // Экономический анализ: теория и практика. – 2004. – №5. – С. 16–22.

12. *Скібіцький О.М.* Інноваційний та інвестиційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 408 с.

13. *Спесивцева А.А.* Методики оценки инвестиционной привлекательности региона // conf.bstu.ru.

14. Статистичний щорічник Полтавської області за 2010 рік / За ред. Л.М. Безхлібняк. – Полтава, 2011. – 408 с.

15. *Шляхто И.В.* Оценка инновационного потенциала региона // Управление общественными экономическими системами. – 2007. – №1 // www.bali.ostu.ru.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013.